

Kuvailu yleisissä kirjastoissa

Kuvailun tiedotuspäivä 23.10.2018

Marjut Puominen, Helsingin kaupunginkirjasto

Kaisa Hypén, Turun kaupunginkirjasto

Kankkulan kaivosta ekosysteemiin.
Pysäkki yksi. Yhteisluettelo.

"Kankkulan kaivoon?"

Kirjastolehti 4/1984

- Yhteistyötä tehtävä tai syntyy kaksi jättimäistä bibliografista tiedostoa.
- Esteenä reviirikiiostoja ja käytännön ongelmia.
- Kirjastolehti haastoi vastuutahoja:
"että he saisivat aikaan sellaisen toimivan luettelointijärjestelmän, jossa valtion ja kuntien rahoja ei viskata kankkulan kaivoon".

*"Is There a
Future for Library
Catalogers?"*

*"Hajautetun
luetteloinnin
puolesta"*

*"Cat Among the
Cataloguers"*

*"Luettelointi on
kirjastojen avain
tietoyhteiskuntaan."*

*"Yhteiset asiat
on tehtävä
yhdessä."*

*"Kuka luetteloii
valtakunnassa?"*

*"Luettelointi
katoaa – mitä
tilalle?"*

*"Libraryland, We
Have a Problem."*

Miksi kirjastoissa pitää tietää metatiedosta?

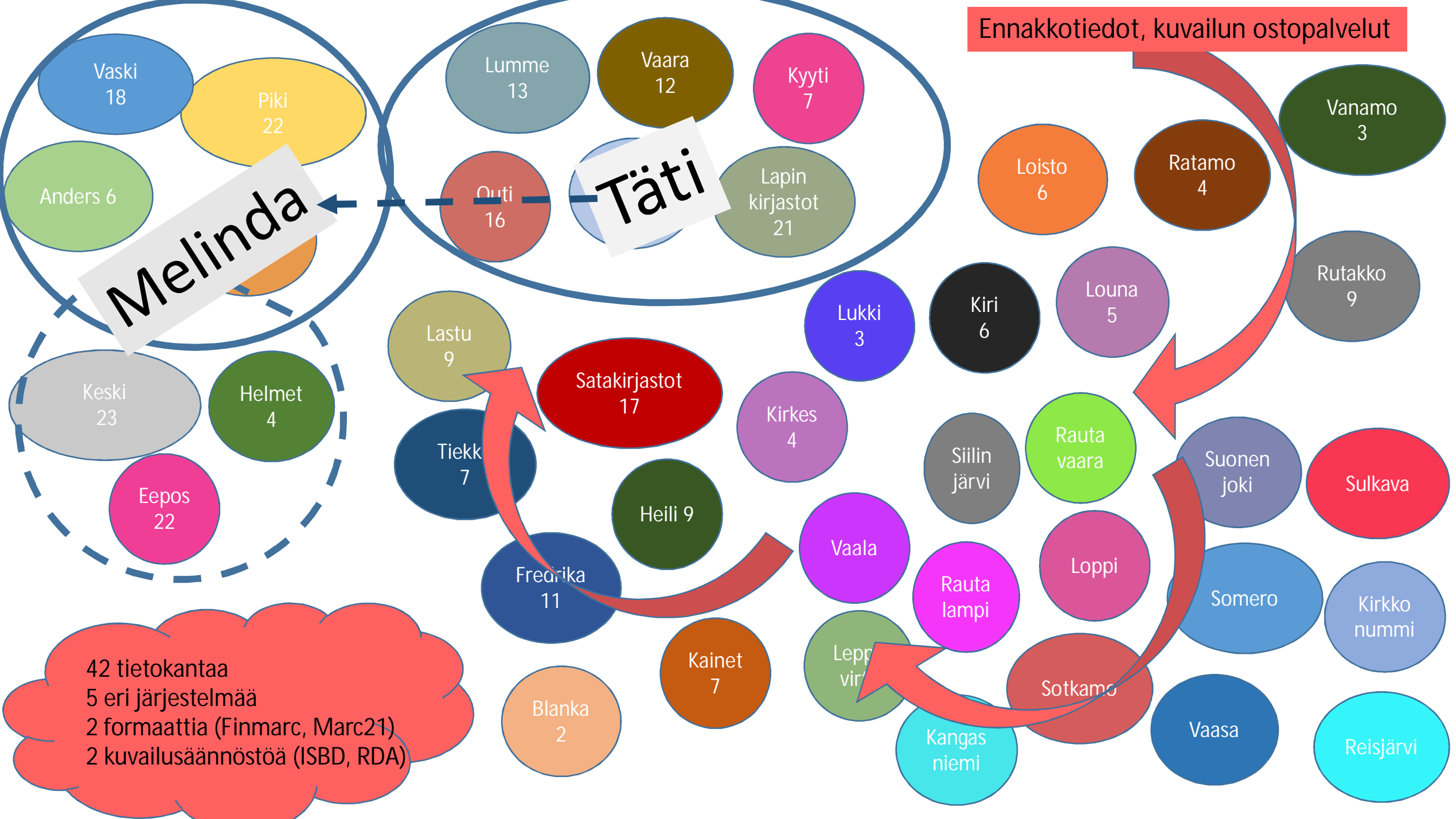
- Laki yleisistä kirjastoista, YKN: Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020
- Metatiedon merkitys on kasvanut ja sen käyttötavat ovat monipuolistuneet
 - Kirjaston verkkoläsnäolo, asiakkaiden itsepalvelu, linkittyvä data
 - Data-analyysit kokoelmanhallinnan ja –kehittämisen, palveluiden kohdentamisen työkaluina
 - Sisältöjen esittely, kirjavinkkaus, näyttelyt, tapahtumat
- Metatieto-osaamisen tarpeet muuttuvat
 - Monimuotoistuvat aineistot, metatiedon uudet käyttöyhteydet, kuvailusäännösten ja –menetelmien muutokset
 - Muuttuvat tiedonhakatavat
 - Muiden metatietotuottajien ympäristöt
- Vastaavatko kirjastojen luettelot nykyisiin tiedonhakatapoihin?
- Onko kirjastojen metatieto käyttistä ekosysteemissä?
- Onko kirjastojen metatietosaaminen ajan tasalla?
- Kenen pitää tietää ja mitä pitää tietää?

”Suomesta puuttuu kansallinen yhteisluettelo”

Yleisten kirjastojen yhteisluetteloryhmän raportti 2010

- § Työryhmä selvitti luetteloinnin tilaa, pohti yhteisluettelon etuja ja yleisten kirjastojen vaatimuksia ja erityistarpeita.
- § Kysely kirjastoille, 129 vastausta
 - § Luettelointiin käytetään yhteensä n. 199 henkilötyövuotta
 - § Maakuntakirjastojen osuus tästä n. 85 henkilötyövuotta
 - à Perusongelma: päällekkäinen työ ja tietueiden muokkaaminen omiin tarpeisiin.
 - à Suositus: kaikkien kirjastosektorien yhteinen luettelo, jota ylläpitää Kansalliskirjasto
- § Yhteisluettelon arvioituja hyötyjä ja haasteita
 - § Tieto- ja kaukopalvelu tehostuvat. Päällekkäinen luettelointityö vähenee. Luettelointi yhdenmukaistuu. Luettelointiprosessi muuttuu avoimemmaksi ja keskustelevämmäksi.
 - § Sektoreiden erilaisten tarpeiden huomioiminen käytännössä vaikeaa. Voi muodostua kankeaksi ja jopa hidastaa luettelointia. Tekeminen hajautettu, silti käytännöt pitäisi olla yhteiset. Tiedonsiirto yhteisluettelon ja paikalliskantojen välillä.

Pysäkki kaksi. Kahdeksan vuotta yhteisluetteloryhmän jälkeen.

Sama numeroina

- Manner-Suomen 295 kunnan kirjastosta
 - Kimppaan ja yhteiseen tietokantaan kuuluu 281 kirjastoa (95 %)
 - 14 kirjastoa ylläpitää yksin omaa tietokantaa
- Yleisillä kirjastoilla on 42 tietokantaa, joista
 - Melindaan kuuluu neljä, kolme liittymässä + TäTiä käyttävät kirjastot
 - TäTiin kuuluu kuusi
 - 32 tietokantaa toimii tällä hetkellä itsenäisesti
- Lähes kaikkiin tietokantoihin
 - Siirretään aineistojen ennakkotiedot aineistotoimittajan järjestelmästä hankintavaiheessa
 - Ostetaan kuvailutiedot ulkopuoliselta toimittajalta

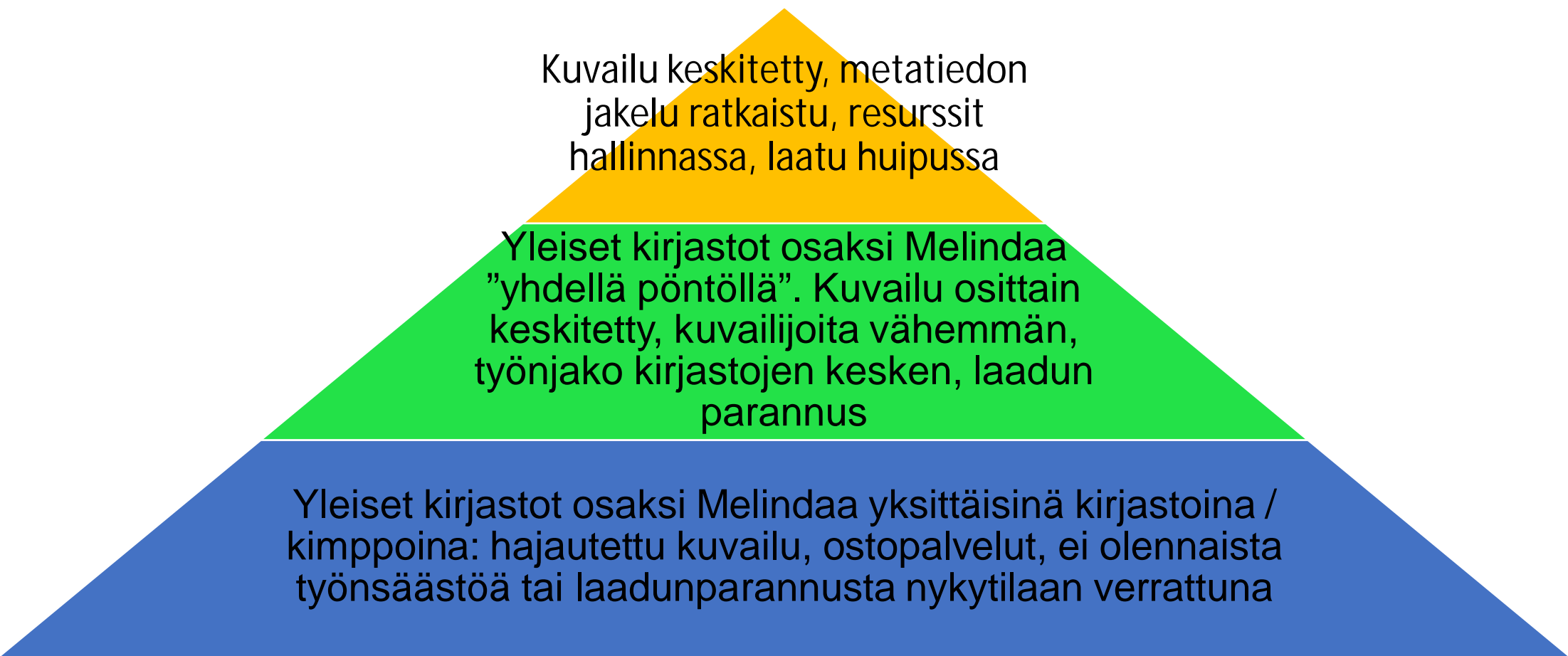
Perusongelma: hajautettu kuvailu?

- Vaikka osa kirjastoista kuvailee jo keskitettyyn palveluun, kuvailu tehdään hajautetusti
 - Pääallekkäinen työ, metatiedon siirtely järjestelmästä toiseen
 - Järjestelmien erilaiset valmiudet ja ohjelmat
 - Kuvailun ja tietokantojen laatu
- Melindaan kuulumisen ei ole vähentänyt kuvailuun käytettävää työpanosta, mutta on edellyttänyt kuvailun uudelleen organisointia liittyneissä kirjastoissa

Pohjantähti ja päätökset

- Miten määritellään "pohjantähti", visio ja tavoite, jota kohti lähdetään
 - Erilaiset skenaariot ja niihin liittyvät käytännön toteutusmallit, resurssit ja tekniset ratkaisut
 - Yleisten kirjastojen kuvailutyö osana kansallista kuvailun ekosysteemiä
- Missään / millään taholla ei ole kokonaisvastuuta kuvailutyön organisoinnista yleisissä kirjastoissa
 - Kuntien itsemääräämisoikeus
 - Periaatteessa tarvitaan 295 päätöstä kuvailun järjestämisestä yleisissä kirjastoissa

Mihin asetetaan rima?

Kuvailu keskitetty, metatiedon
jakelu ratkaistu, resurssit
hallinnassa, laatu huipussa

Yleiset kirjastot osaksi Melindaa
"yhdellä pöntöllä". Kuvailu osittain
keskitetty, kuvailijoita vähemmän,
työnjako kirjastojen kesken, laadun
parannus

Yleiset kirjastot osaksi Melindaa yksittäisinä kirjastoina /
kimppoina: hajautettu kuvailu, ostopalvelut, ei olennaista
työnsäästöä tai laadunparannusta nykytilaan verrattuna

Vai Tanskasta mallia?

- Yleisten kirjastojen yhteinen kuvailukeskus, ns. Tanskan malli
 - Keskitetty kuvailu
 - Kustannusten jako
- Funktionaalisen kuvailumallin ja tiedon linkittämisen täysimääräinen hyödyntäminen
 - Kuvailun arvoketju ja tiedon rikastaminen
 - Kustantajan ennakkotiedoista riittävän hyvään, kirjastojen tarpeet täyttävään kuvailuun
 - Tunnisteet ja linkittäminen

Analogia 1980-luvulle?

- Olemmeko samassa tilanteessa kuin kollegat 80-luvulla: uudet työkalut on, mutta onko visiota siitä, miten niitä on järkevä hyödyntää?
 - Uusi linkitetyn datan malli mahdollistaa kuvailutyön uudelleenajattelun ja käytännön toteutuksen
 - Uudet teknologiat mahdollistavat uudenlaiset ratkaisut metatiedon tuotannossa ja jakelussa
- Tarvitaan tiikerinloikka, onko siihen rohkeutta, resursseja ja tahtoa, vai jäädäänkö kankkulan kaivoon?

Pysäkki kolme?

Lähteet

- § [Cat Among the Cataloguers](#) / Susan Warren & Marian Morgan Bindon (2017)
- § Hajautetun luetteloinnin puolesta / Anneli Korhonen (Kirjastolehti 5/2000)
- § [Is There a Future for Library Catalogers](#) / Michael A. Cerbo II (2011)
- § [Kansalaisen kirjasto : Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020](#)
- § [Kuka luetteloi valtakunnassa](#) / Jenni Joru (Kirjastolehti 1/2016)
- § [Laki yleisistä kirjastoista](#)
- § [Libraryland, We have a Problem](#) / Karen Coyle (2018)
- § [Luettelointi katoaa – mitä tilalle?](#) / Tuula Haavisto (2017)
- § Luettelointi on kirjastojen avain tietoyhteiskuntaan / Tuula Haavisto (Kirjastolehti 4/2000)
- § Onko meillä varaa kahteen luettelointijärjestelmään? / Seppo Verho (Kirjastolehti 4/1984)
- § [Yleisten kirjastojen yhteisluettelotyöryhmän raportti 2010](#)
- § Yhteiset asiat on tehtävä yhdessä / Heli Saarinen (Kirjastolehti 2/2003)